

СМИСЛОВІ ЗВ'ЯЗКИ МІЖ ЧАСТИНАМИ СКЛАДНОСУРЯДНОГО РЕЧЕННЯ. РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ

Стрембицька Л.А.

ПРИГАДАЙ

СПОЛУЧНИКИ СУРЯДНОСТІ

ЄДНАЛЬНІ

- і (й)
- та (=і)
- ні...ні
- ані
- таке...
- не тільки...а й
- і...і
- притому
- притому
- ані...ані
- як...так і

ПРОТИСТАВНІ

- а
- але
- та (=але)
- проте
- зате
- однак
- все те

РОЗДІЛОВІ

- або
- чи
- або...або
- чи...чи
- то...то
- не то...не то
- хос...хос

Складносурядним називають складне речення, частини якого рівноправні за змістом і зв'язані сурядними сполучниками, наприклад:
*Край берега прив'язані човни, **а** три верби схилилися, мов журяться вони.*

СМИСЛОВІ ЗВ'ЯЗКИ

Між частинами складносурядного речення можуть бути такі смислові зв'язки:

- **одночасність подій:** *Сонячний день млосно дихав запашним теплом свіжої ріллі, і дзвінкоголосі жайворонки дружним хором славили весну* (С. Добровольський);
- **послідовність подій:** *Скоро сонце зачепить небокрай, і після цього море приміряє жовтогаряче вбрання* (І. Гомон);
- **причина й наслідок:** *Чужих два слова в пісні буде — і пісня вся тоді чужа* (Л. Костенко);
- **протиставлення:** *Один засіває поле, а інший збирає плоди* (Народна творчість);
- **зіставлення:** *Земля не може жити без сонця, а людина — без щастя* (М. Стельмах);
- **чергування явищ:** *То пронесеться над болотом чайка, то промайне бистрий чибіс і грудкою впаде в ситу землю* (А. Шиян);
- **різка зміна подій:** *Дмухнув вітер понад ставом — і сліду не стало* (Т. Шевченко).

ВИЗНАЧ СМИСЛОВІ ЗВ'ЯЗКИ У РЕЧЕННЯХ

1. Пішов дощ і діти змушені були ховатись по хатах.
2. Згорнули крила зорі і ранок вже прибирає струни.
3. То сонце усміхнеться то дощик землю поливає.
4. До кімнати залетів папуга і від різкого помаху крила свічка загасла.
5. Вітер випинає вітрила а вдалині височіють маяки.

РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ

Розділовий знак	Правило	Приклади
кома	частини речення виражають одночасність, послідовність подій або протиставляються	<i><u>Достигла нива</u> колосиста, і <u>зріють яблука</u> в саду</i> (М. Терещенко). <i><u>Чарівне море</u>, та <u>наймиліша</u> серцю таки <u>земля</u></i> (О. Іваненко).
тире	частини речення виражають швидку зміну подій	<i><u>Дмухнув вітер</u> понад ставом — і сліду <u>не стало</u></i> (Т. Шевченко).
кома або тире	частини речення виражають причиново-наслідкові зв'язки: у першій частині — причина, а в другій — наслідок або висновок (вибір коми чи тире залежить від бажання автора)	<i><u>Прозиркоче поїзд</u> — і <u>луна</u> довго колоски <u>гойдає</u></i> (М. Луків). <i><u>Пробігся дощ</u>, і ниви <u>стоять уми-ті</u>, <u>виблискують</u></i> (І. Коваль).
крапка з комою	частини речення значні за обсягом або в середині них є свої розділові знаки	<i>Осінній <u>вітер</u> в лузі <u>свище</u>, вербу хитаючи тонку; а я <u>схиляюся</u> ще нижче себе побачити в струмку</i> (Т. Осьмачка).

РОЗДІЛОВИЙ ЗНАК НЕ СТАВИМО

- 1) Для обох простих частин є спільний другорядний член речення:

За селом знов шелестіли хліба й пахл
полином.

- 2) У першій простій частині є частки тільки, лише:

Тільки соняшники жовтіли та дозрівали помідори.

- 3) Прості частини – *тотожні*, обидві:
питальні, окличні, спонукальні, називні,
безособові.

Було затишно і пахло вогкістю. – **обидві**
безособові.

РОЗСТАВ РОЗДІЛОВІ ЗНАКИ

1. Був літній ранок і все зеленіло та пахло.
2. Зрідка пробіжить заєць або спиниться на кручі вовк.
3. Ранок стрічав їх холодним дощем і плакав вітер в саду за кущем.
4. Ударив грім і зразу шкереберть пішло життя.
5. Ніч додому йшла на небо а на зорю дивилася мураха.
6. Усе раділо зустрічаючи день і день зрадів.

ПОМІРКУЙ

Чому у першому реченні перед сполучником і ставимо кому, а другому – ні.

- 1.Лунко гриміли громи, **і** злі блискавиці миготіли.
- 2.По узліссі зеленіють дерева **і** цвітуть проліски.

ВСТАНОВИТИ ВІДПОВІДНІСТЬ

Випадок використання тире

- 1 між підметом і присудком
- 2 на місці пропущеного члена речення
- 3 при відокремленій прикладці
- 4 між частинами складносу-рядного речення

Приклад

- А Защебетав соловейко – пішла луна гаєм (Т. Шевченко).
- Б Сьогодні світ руками я обняв – і навза-єм зі мною світ обнявся (Є. Гуцало).
- В Там, по тому боці, були хащі кущів і дерев – густі й непролазні зарослі (М. Стельмах).
- Г Без витoku нема ріки, як без коріння – крони (П. Осадчук).
- Д Мистецтво – найкращий педагог (Олесь Гончар).

ВСТАНОВИ ВІДПОВІДНІСТЬ

1. [] —і [].

2. [], і []

3. Або [], або [].

4. [] і []

1. Або рибку з'їсти або на дно сісти.

2. Дощ пройшов і Київ зеленіє.

3. Вдалині хиталися дерева і синів задуманий прибій.

4. Фіранок не було і просто на голову сиплються зірки.

НА ДОБРА́НІЧ!

Жовтогарячий гарбуз

За пів години проїхав
пів Києва, щоб купити
пів яблука.

Осві^чений (а, і)

Народ, молодь, людина,
юнак, жителі, кадри

Досві^дчений (а, і)

Людина, керівник, агроном,
учитель, лектор, лікар

Обізнаний (а, і)

Людина, співрозмовник,
агенти

ПІДСУМУЙ

- 1.Що таке складносурядне речення (ССР).
- 2.Назви протиставні сполучники сурядності.
- 3.Назви смислові зв'язки між частинами ССР.
- 4.Коли ставимо кому між частинами ССР.
- 5.Коли ставимо тире між частинами ССР.
- 6.Чи може не бути розділового знаку між частинами ССР.
7. Правопис слів на/добраніч, жовто/гарячий.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Впр.129,стор.83

